

HANS OOSTERS
(UNIE VAN WATERSCHAPPEN)

'HET SYSTEEM IS OP ORDE, VOOR HET WEER VAN GISTEREN'

Een uur blijkt te kort om alle actuele thema's door te nemen. Hans Oosters krijgt het druk als voorzitter van de Unie van Waterschappen. Zijn boodschap: "We hebben geen dag te verliezen. Waterveiligheid is sowieso een wedloop tegen veranderende omstandigheden. Maar de veranderingen gaan nu sneller en zijn ingrijpender dan ooit." De zeventiende aflevering van een reeks met hoofdrolspelers in de watersector

Tekst Hans Oerlemans
Fotografie Gabby Louwhoff

Op 1 januari nam Hans Oosters de voorzittershamer over van Peter Glas. De benoeming geldt voor drie jaar met de mogelijkheid van een verlenging met nog eens drie jaar. Hij heeft al een lange staat van dienst in het openbaar bestuur, onder meer als burgemeester van Bergambacht en sinds 2005 als dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard.

> U bent in gesprek met de waterschappen om hun wensen en ideeën te inventariseren voor het Bestuursprogramma 2016-2019. Deze zomer zullen de leden het vaststellen. Wat hoopt u zelf de komende jaren bovenal voor elkaar te krijgen?

Oosters: "Dan denk ik toch allereerst aan het waterbewustzijn. Dat is een voorwaarde om welk doel dan ook te bereiken. De OESO spreekt over *awareness* in het rapport *Fit for the Future*. We hebben ons watersysteem goed op orde, maar in de samenleving ontbreekt het besef van de grote risico's waar we ons tegen moeten wapenen, nu en in de toekomst. Misschien wel omdat alles zo goed functioneert. Gezien de enorme opgave in de komende jaren moet dat waterbewustzijn echt omhoog: bij burgers, bedrijfsleven en in politiek en bestuur. Denk alleen al aan de vele honderden kilometers dijken die versterkt moeten worden. Dat gaat alleen lukken als alle betrokken partijen doordrongen zijn van de urgentie en creatief meedenken over oplossingen."

> Toen uw voorganger aantrad in 2010 leek het voortbestaan van de waterschappen hoogst onzeker. De provincies stonden klaar om de taken over te nemen. Ook het huidige kabinet wilde aanvankelijk nog de waterschappen opheffen. Inmiddels is die storm gaan liggen. Voor hoelang, denkt u?

"Alle overheden – Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen – hebben de komende jaren hun handen vol aan het oplossen van grote maatschappelijke vraagstukken. >

'We hebben meer onorthodoxe en innovatieve oplossingen en nieuwe vormen van samenwerking nodig. Dijken met draagvlak, dat moet het motto zijn'

Sla de kranten er maar op na. Laten we geen tijd verspillen aan weer een discussie over de bestuurlijke constellatie van Nederland. Dat leidt tot niks en bovendien is er geen reden toe. Een groot vraagstuk als klimaatverandering gaat iedereen aan en moeten we als overheden gezamenlijk aanpakken. Dat is wat de burgers van ons verlangen. Wie nu roept om een structuurdiscussie wekt sterk de indruk niet te willen handelen, terwijl dat hoogst urgent is."

Hoe kijkt u terug op de verkiezingen voor de waterschappen in 2015 en dan vooral de combinatie met de stembusgang voor de Provinciale Staten?

"Een grote vooruitgang in vergelijking met 2008. De opkomst lag aanzienlijk hoger en er was meer aandacht in de media. De waterschappen hebben goed in de etalage gezet wat ze allemaal doen en waarom. Dankzij de kandidatenlijsten van landelijke partijen wordt nu scherper duidelijk wat er te kiezen valt. De media-aandacht ging alle kanten op met uitschieters als het tv-programma *Lubach op Zondag*. Ik heb daar geen moeite mee. Als je onderwerp van politieke satire bent, dan doe je er toe in dit land. Laten we de volgende verkiezingen in 2019 op dezelfde manier organiseren. Geef bestuurders en burgers de kans om aan dit democratisch model te wennen."

Nu het Deltaprogramma is vastgesteld komt het aan op de uitvoering. De waterschappen staan voor een enorme opgave. Wat zijn voorwaarden om deze operatie tot een succes te maken?

"Maatschappelijk draagvlak is een absolute vereiste. Elk plan voor versterking van een dijk of welke andere ruimtelijke ingreep dan ook roept reacties op. Is het wel nodig? Kan het niet anders? Wat betekent het voor bewoners, natuur en landschap? We moeten het gesprek aangaan met alle betrokken partijen. En daar is gelukkig nu ook tijd voor dankzij de nieuwe normering en toetsing van de dijken. Voorheen moest je snel handelen

als werd geconstateerd dat een dijk niet langer voldeed. Nu stellen we tijdig vast dat op termijn versterking nodig is."

"Dat geeft ruimte voor een dialoog, luisteren naar elkaars argumenten en proberen gezamenlijk tot een plan te komen dat kan rekenen op brede steun. Misschien zijn er alternatieven voor het traditioneel verhogen of verbreden. Of kunnen we andere doelen koppelen aan onze projecten. Meer nog dan in het verleden zijn onorthodoxe en innovatieve oplossingen nodig en nieuwe vormen van samenwerking. Dijken met draagvlak, dat dient het motto te zijn."

Nederland moet rekening houden met meer extreem weer als gevolg van de klimaatverandering. Zijn we daar op voorbereid?

"Nee, absoluut niet. Als een stedelijk gebied met langdurige en zeer hevige regenval te maken krijgt, dan kan het huidige systeem al dat overvloedige water niet verwerken. Inmiddels worden de nodige maatregelen genomen. Veel aandacht krijgt het waterplein in Rotterdam. Maar met alleen een paar grote projecten red je het niet."

"We moeten op veel fronten tegelijk wat doen en dan kom je ook uit bij burgers en bedrijven. Als zoveel mogelijk niet-noodzakelijke verharding plaatsmaakt voor groen, dan maakt dat een enorm verschil. Recent onderzoek laat zien dat echt elke voor- en achtertuin meetelt. Dat besef leeft nog volstrekt onvoldoende. Je kunt als burgers wel degelijk zelf iets doen om te voorkomen dat kelders vollopen en straten blank komen te staan. Bij duurzaam wonen denken we woningisolatie en zonnepanelen, maar een groene tuin hoort daar ook bij. Die koppeling wordt nauwelijks gelegd."

Waterkwaliteit is een andere kerntaak. Ondanks alle maatregelen zitten er nog steeds te hoge concentraties foute stoffen in het oppervlaktewater. De doelen uit de Kaderrichtlijn Water komen nauwelijks dichterbij. Wat moet er gebeuren?"

“Onze zuiveringsinstallaties zijn misschien wel de beste ter wereld, maar het is dweilen met de kraan open. Nu het meetinstrumentarium verder verfijnt, treffen we ook weer meer stoffen aan zoals microplastics. Het is onbetaalbaar om telkens een nieuwe trap aan het zuiveringsproces toe te voegen, ook al kun je misschien stoffen terugwinnen. We moeten naar de bron. De verantwoordelijkheid hoort bij de vervuiler te liggen. Een *end-of-pipe*-aanpak draagt niets bij aan dat bewustzijn.

“In de land- en tuinbouw werkt men aan oplossingen, maar de veranderingen gaan tergend langzaam. Bij de ziekenhuizen zie je hetzelfde. Ze zijn verantwoordelijk voor een flink deel van de medicijnresten in het oppervlaktewater. Het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft heeft het voortouw genomen. In overleg met het hoogheemraadschap van Delfland is een installatie in gebruik genomen om het afvalwater te zuiveren. Het heeft in meerdere opzichten grote voordelen gebracht en voor een omslag in de bedrijfsvoering gezorgd. Het ziekenhuis gaat bewuster om met afvalstromen, wat leidt tot meer efficiency en kostenbesparingen. Andere ziekenhuizen kunnen hier een voorbeeld aan nemen. Maar ook iedere burger moet weten dat je overtollige medicijnen en chemicaliën niet door het toilet spoelt. Dan kom je toch weer uit bij waterbewustzijn.”

Wereldwijd is er grote vraag naar de expertise en kennis van onze watersector. Wat is volgens u het belangrijkste exportartikel?

“Naast alle watertechniek die Nederland in huis heeft, is dat toch vooral de *governance*. Met alleen technische oplossingen red je het niet. Dat geldt voor Nederland, maar nog meer voor Bangladesh of Indonesië. Duurzame waterveiligheid is eigenlijk alleen te garanderen met een onafhankelijk bestuur dat beschikt over eigen middelen en bevoegdheden. Dit is zo'n vitaal belang dat het nooit onderwerp van politiek gemarchandeerd mag worden. Je kunt wel met hulp uit Nederland een prachtig watersysteem aan-

leggen, maar dat raakt snel in verval als er geen onderhoud wordt gepleegd of als burgers en bedrijven er verkeerd mee omgaan.”

“In Semarang op Java adviseert het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard bij de oprichting van een *waterboard*. De lokale overheid is bereid bevoegdheden over te dragen. Op termijn kan zo'n waterboard ook zelfstandig belasting gaan heffen. In meer landen bestaat belangstelling voor ons bestuursstelsel. Eigenlijk zou je pas fysieke maatregelen moeten treffen als het beheer en onderhoud goed verankerd zijn. Op dat punt is Nederland toonaangevend in de wereld.”

Nederland heeft het allemaal goed op orde, maar dat is geen reden voor zelfgenoegzaamheid?

“Nee, ons systeem is uitstekend op orde, maar dan wel voor het weer van gisteren. Klimaatverandering is niet iets van de verre toekomst. Het gebeurt hier en nu. We moeten rekening houden met frequentere perioden van zeer hevige regenval en onvermijdelijke calamiteiten als ondergelopen tunnels en parkeergarages, straten die blank staan en her en der water in huis.

Daarom is en blijft de watertoets zo belangrijk. Dat moet een heel serieuze stap zijn bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke plannen. Calamiteiten zijn nooit helemaal te voorkomen, maar bestuurders moeten achteraf wel kunnen aantonen al het redelijk mogelijke te hebben gedaan om ons ertegen te wapenen. Dat willen zeggen: de leefomgeving klimaatbestendig en waterrobuust inrichten.”

“De Unie van Waterschappen maakt zich daarom sterk voor een stevige verankering van de watertoets in de nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur waarmee de Omgevingswet wordt geregeld. Noem het gerust *lobbyen*, maar dan niet voor zomaar een deelbelang van een bestuur of een belangengroep. Nee, dit gaat iedere Nederlander aan.” |

HANS OOSTERS (53) begon zijn loopbaan in 1988 bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hij was gemeenteraadslid in Gouda, burgemeester van Bergambacht en waarnemend burgemeester van Ouderkerk. Sinds 2005 is hij dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en vanaf 1 januari tevens voorzitter van de Unie van Waterschappen.